

Semík

Cesty k horám

Ladislav Rusek

Šaman

Cesty k horám

Ladislav Rusek – Šaman

Po cestě k horám dohonil mne chlapec,
snad osmnáct či dvacet, těžko říci.
Šel sám, tak jak i já sám stále chodím.
Chodník byl dost široký pro nás oba,
a tak se prostě po pozdravu přidal.

Řeč šla, jak to u náhodných známých chodí:
zpočátku o všem možném. Věděl toho hodně
o kytkách, které rostly kolem,
o nerostech, jež viděl na chodníku.
Mluvil o ptácích, kteří zdobí nebe;
zvrátili jsme hlavy, sledující káně.
Jeho hvízdavý křik znamenal vždy pro mne
hlas volnosti. Po obou stranách cesty
třezalky stály právě v plném květu;
pověděl jsem mu, že je tak pojmenoval
ten, který myslel, že ho pořezaly
ty květy, ty lupeny, které když stiskneš,
zbarví tě jak krví. Leckdo se tak zlekal.

*A. G. ...
1901*

A pak nám najednou stál v cestě potok,
nevelký v létě, s nehlubokým brodem.
Na kluzkém kameni, jak jsem tak skákal,
zvrtila se mi noha a málem jsem spadl.

Jdu jak hlupák, řekl jsem si tiše,
avšak ten chlapec, kráčejíci za mnou,
tu sebehanu slyšel. Zasmál se mi krátce
a řekl zvláštním heslem:

Kdo je zde hlupák, a kdo je zde moudrý?
Vždyť nikdo předem neodhadne
každý svůj krok. A celý náš život
je samé klopýtání! Spíš je velký zázrak,
že padáme tak málo... A dodal spíš pro sebe:
Co je moudrost? A pak znovu ke mně:
Povězte, co je moudrost?
A já mu místo odpovědi
ukázal k lesu, který stál před námi
jak hradba. Štíhlé kmeny smrků
byly jak palisáda před potemnělou síní,
zvoucí svým chladem. Chlapec nepochopil,
avšak já nespěchal to dopovědět.

Chce-li být moudrý, pochopí to brzy.
Ale nejdřív musí sám, zcela sám
nalézt svoji stezku k lesu,
své vlastní poznání, svou pravdu.
Snad na tisíckrát vejde sám do lesů,
bude se dívat, dívat na vše strany,
uvidí však jen stromy. Bude hledat dále?
A v tom to všechno vězí...
Bezpočtu lidí vchází do dvorany lesa:
bezvěrci, nevidomí! Turisté hluční,
co vcházejí do katedrály
s Baedekerem v ruce. Vidí jenom sloupy,
pilíře, okna. Chvatně projdou lodí
a jsouce před oltářem, vidí jenom stíny.
Ti lidé z lesklých autokarů
nevědí, co je chrám, co oltář.
Mají slepá srdce... A tak je to i v lese!
Věř mi, ani mnohý lesník, ten co chodí
čtyřicet let po svém zkomoleném lese,
v němž jako věžňové na apelplatzu
živoří v rovných řadách spočítané stromy,
mnohý ten lesník též nechápe duši lesa.
Netuší nic o skryté duši hvozdů,

bez níž vlastně nikdo nenalezne moudrost.

Tu skrytou, tajnou moudrost lesa.

Ten chlapec, jdoucí za mnou, brzy najde
některou z prvních perel té předlouhé šňůry,
jakou je moudrost, které učí lesy.

Vždyť on se ptá – a kdo se umí tázat,
ten bezpochyby bude jednou moudrý.

Řekl jsem, zatímco jsme šli hlouběji do lesa,
jenž voněl tajemstvím, jehličím a smolou:

Povím ti, co je vlastně les,
rozumíš, pravý les, co roste nadivoko
vysázen nadivoko, tak, jak se v něm ujmou
semínka, hnaná větrem. Les, ve kterém s duby
sousedí pár bříz; kde stojí habry, buky,
u potoků olše, zatímco někde na okraji,
na skále, je pár křivých sosen,
těch borovic, co mají červenavou kůru.

Les hustý i řídký, rozmanitý les,
divoký háj. Nejlépe starý horský hvozd.
Neboť to je to pravé a posvátné místo,
kde získáš poučení. Takový les je škola,
učebna, katedra vzácných a prastarých nauk.

Les, to je svébytné společenství

C. 1850

stromů, keřů, trav a mechů. Domov hub.

Les, to je skrýš zvířat. Objevíš doupata
pod kořeny stromů, v skalách i dutých kmenech.

Les, to je i sídlo mnoha ptáků,
jen vzhledni vzhůru: vidíš je tam létat
od větve k větvi. Mají tam svá hnízda,
teď již jsou prázdná, vyvedli už mladé.

Les, to je útočiště všelikého hmyzu
a když se zastavíme, hřmí nám jako chorál
bzučivý koncert tisícerych křídel.

To a ještě mnohé jiné
je pravý les; a člověk, který to chápe,
nečiní nic, co by ho znesvětilo.

Vrcholným dílem přírody jsou lesy:
je tam snad všechno, co dala Tvůrčí Síla.

A je to dar! Veledar všech darů.
Vždyť každý strom stojí jak v svatozáři,
v svém poli plném zvláštní síly,
o kterém dodnes vědí prostí lidé z lesů.

Už naši prapředkové čerpávali sílu
a snad i cosi navíc, jistou sílu zvláštní –
v posvátných hájích, pod staletými stromy.
Málokdo dnes už ví, že jinak září břízy

a jinak topoly či lípy. Kdo ví, co jsou jilmy?
Žes toto zatím nikdy nepocítil? Jak jinak,
vždyť stromy mlčí jako mlčí moudrý člověk
a ten, kdo přijme-li hosta, někoho cizího,
s nímž dosud nenavázal kontakt,
to zvláštní spojení, jímž může počít
i hlubší vztah, přátelství a láska,
též se hned neprojeví... Mlčí a je ve střehu.
A tak i strom! Avšak choď k němu pár roků,
seď v jeho stínu, pohlad' jeho kůru,
přimkni se k němu s otevřeným srdcem
pochopíš, co říká. Pocítíš, co dává.
Stromy, ty mluví jinak nežli řeční lidé
a lidská řeč? Už dávno ztratila svou sílu!
Když kdysi dávno, na úsvitu lidstva,
hrdelním skřekem kdosi naznačoval
svou radost, hněv, svou lítost nebo bolest,
to bylo lidské slovo ještě na počátku,
kdy věrně znělo citem, přáním, pravdou.
Dnes už je slovo zcela odtržené
od srdce... Je to jen hovor, povídání,
málokdy sdělení a pravda – téměř nikdy.
A zde ti les dá vzácné poučení:

on promlouvá svým tichem. Už kdysi dávno,
za časů přísných, ponurých proroků,
uslyšel kdosi v srdci svého srdce
podivný hlas: Buď tich! Buď tich a poznáš,
že v tichu je tvůj Bůh!

A tak i stromy,
vysoké stromy, které rostou k nebi
a které ze všech živých tvorů Země
jsou nebi zcela jist nejbliže
jen pták tu touhu občas naplňuje
na lehkých křídlech; jehličí sykavým šumem,
když se v něm smyká smyčec větru.
I pohybem, když větve klanějí se vánkům.
Mluví i vůněmi. Ty vůně léčí
i toto vědět, to je moudrost lesa.

Zelená knihovna lesa
člověka učí všemu podstatnému.
Samotou zpevňuje a nutí věřit v sebe.
Příroda zkouší člověka svými nástrahami
a hned i trestá. Její trest je školou
a člověk v přísném lese může jenom získat.
Svah, po kterém jdeme, naučí nás stoupat,
chápej to v dvojím smyslu. Stoupat vzhůru,

navzdory každé tíze, která svádí dolů.
Pamatuj: jít dolů znamená vždy ztrácet,
nezůstaň dole déle, než je nutné!
Horský les je blíže nebi,
než bahnitý močál nížin.
Les, to je prostřený stůl darů,
najdeš v něm stín i chlad za letních veder,
v zimě tě stěna houštin ochrání před vichrem
a suché větve, které shodil vítr,
dají ti oheň, který vrací život.
Od jara do jeseně tu najdeš plno plodů.
Nauč se znát, co slouží za potravu,
vyhni se bobulím, co klamou svůdným leskem:
lýkovci, lilku, durmanu, vranímu oku.
K největším, vpravdě svatým darům lesa
patří ta vzácná, milostivá místa,
kde, zázrak, vyvěrá z hlubin země bez ustání
studená, čistá, pramenitá voda.
I ta je znamením, že v čistých horských lesích
jsme blíže daru života než dole,
kde řeka v líném toku zanáší se bahnem..
Za řeči, při nichž hoch povětšinou mlčel,
došli jsme na úbočí, kde otevírá se výhled.

Na větrné stráni sedli jsme na skálu
ležela tady v rozervaných blocích,
podobna zřícenému hradu.
Teď bylo vidět přes stromy do kraje.
Dole, na rovině, v níž zelené kulisy
dávaly tušit řeku, ten pomalý tok nížin,
v mlžnatém kouři krčilo se město,
stěsnaný shluk staveb, odkud jsme ráno vyšli.
Po výstupu, který nás jakoby sblížil,
jsem těžce dýchal, více než ten jinoch,
ten mladý, tak plný síly. Nespálil zatím
nic ze své baterie... Marně se snažím
představit si ho, jaký asi bude
tak po tom půlstoletí, které nás věkem dělí.
Kolik jen bouří ho musí promáčet do niti
a kolik vánic zbičovat do krve
ty mladé tváře? Kolik těžké práce,
námahy, potu, dřiny do úpadu
bude mu snést, než spálí dnešní sílu,
a kolik cest on bude muset projít –
než někdo, komu můžeš věřit, uznale řekne:
Jsi, chlapče, chlap...
Po modré nížině, tam dole,

běží teď stíny mraků; a když oba vzlétnou,
vidíme jejich kupy, tak něžné, běloskvoucí,
polštáře z nejjemnějších krajk.

Říkám mu: ty pomíjivé tvary,
ta oblaka, ty mraky, které plují
nad tímto úbočím i nad tím městem dole,
mají též svoji řeč, byť krátkou, pomíjivou.

Takový tvar, jak tady vidíš, hochu,
ten mohl vzniknout jen nad vodní plání,
z které se vznesl, aby byl hnán větrem
nad pole v dáli. Byl-li to jen rybník
či jezero, rozlezlý močál – to neuhádneme.

Však tamty rozestřené cáry, hodně výše,
ty táhnou od moří. Jsou zcela jiné.

Jiné jsou mraky, zrozené z oceánů
a jiné ty, co vyvstávají u nás
po deštích, jimiž nasáté jsou lesy.

Jen porovnávej. Už se znát mluvu mraků,
leckdy ti napoví, že musíš chystat dříví,
dokud je suché, že přijdou dlouhé deště,
kdy i pod nejhustší korunou stromu
vše provlhne. Vím, že i tehdy budeš umět
najít tu trochu dříví, dost suchého,

aby se oheň ujal. Je však vždy rozumnější
být předvídavý. To ctí zálesáka.

Vše, co je zbytečné, co není nutné dělat,
ať je to hloupá námaha či hloupé, prázdné slovo,
nepatří k muži! I zbytečný pohyb

ubírá z něho něco – nemyslím tím jen sílu!

Už jsem ti cosi říkal o významu ticha;
věz však, že mlčet umět má i tělo,
vždy, když není čas k práci ani k putování.

Toto je moudrost lesa: být pohotově,

být připraven. To znamená

být napjatý jak struna!

Nejlepší lučištník vypíná tětivu luku,

kdykoliv nestřílí. To nejen šetří síly,

to je i něco víc. Mlčení a klid těla,

to jsou i klíče vyšších věcí.

Nehybná, tichá existence, odevzdané bytí,

to jsou i předpoklady výjimečných stavů:

vidět, slyšet, cítit a chápat něco víc.

Neboť vnější jevy světa

jsou jenom částí tváře Všehomíra;

úplnost hledej uvnitř. Ve svém vlastním nitru.

Semínka

příloha časopisu
ROVERSKÝ KMEN č.12
prosinec 1999